

Weet wat u zingt!

Over lied 977: Ga uit o mens, en zoek uw vreugd

De teksten van Paul Gerhardt in relatie tot het lutheranisme van vandaag de dag

Luuk Schuurman

Voor deze Flambouw, die in het teken staat van de samenhang tussen de lente en de tijd rondom Pasen, wil ik ingaan op het lied 'Ga uit o mens, en zoek uw vreugd'. Een lied van de Duitse dichter Paul Gerhardt (1607-1676), dat de oorspronkelijke titel 'Geh aus, mein Herz, und suche Freud' draagt. Degene die aanwezig is geweest bij de Cantateviering van 12 februari in de Grote of St. Michaëlskerk zal de melodie van lied 977 bekend voorkomen.

De dichter en theoloog Tom Naastepad heeft dezelfde melodie gebruikt voor zijn lied 'God zij geloofd om Kanaän', het lied dat gezongen werd in deze viering. Niet alleen Naastepad, maar ook Paul Gerhardt zelf heeft voor zijn lied gebruik gemaakt van een al bestaande melodie, namelijk het lied 'Heut singt die liebe Christenheit', een lied dat helaas nergens vertaald is in Nederlandse bundels. Paul Gerhardt heeft een bijzondere plaats binnen het lutheranisme.

Van geen enkele lutherse liedschrijver zijn de liederen zo populair geworden als van hem. Denk maar eens aan bekende titels zoals 'Laat ons nu vrolijk zingen' (lied 146a), 'Hoe zal ik u ontvangen' (lied 441), 'Ik mag hier aan uw kribbe staan' (lied 475), of 'O hoofd vol bloed en wonden' (lied 576). Gerhardt was een meester in het dichten met een 'eenvoudige hartelijke vreugde over de

gewone dingen des dagelijks levens', zoals een biograaf uit de vorige eeuw het treffend verwoordt. Lied 977 is hier bij uitstek een voorbeeld van: de hele schepping wordt vers na vers bejubeld.

Tegelijk was hij een man die bekend stond om zijn Godsvertrouwen, dat doorklinkt in zijn liederen. Het tweede gedeelte van lied 977 verwoordt dit, wanneer Gerhardt de schoonheid van de schepping in vers 5 verbindt aan de vreugde van Pasen en in vers 6 en 7 aan de vreugde van de 'heerlijkheid in de hemelzaal'. Thematiek die kenmerkend is voor de tijd van het opkomende Piëtisme, waarin Gerhardt leefde en die we ook aantreffen in andere liederen uit die tijd, zoals bijvoorbeeld bij de 'Koning en Koningin van het Kerklied': de liederen 'Wachet auf' en 'Wie Schön leuchtet'. Doordat ik mijn jeugd in gemeenten met een Gereformeerde Bond signatuur heb doorgebracht, ondervind ik weinig moeite met de vaak ronduit piëtistische liederen van Gerhardt. Tegelijk kan ik mij goed voorstellen dat bij gelovigen van minder orthodoxe snit een vorm van kortsluiting kan ontstaan bij het zingen van de liederen van Gerhardt. Gebeurt dat niet in lied 977, dan wel in andere liederen van hem.

Toch hoeft dat geen reden te zijn om deze liederen te mijden. Liedererhoeven niet altijd het eigen gelijk te bevestigen. Een aanvankelijke weerstand die een lied oproept kan soms resulteren in een verrijking of verdieping van een eerder ingenomen standpunt. Het kan prikkelend zijn om iets te zingen of te horen wat buiten je eigen comfortzone ligt. Willen we immers alleen teksten horen die binnen onze eigen comfortzone passen, dan kunnen we de bijbel ook beter dicht laten.

En niet in de laatste plaats zijn deze liederen van Gerhardt onderdeel van onze 'lutherse identiteit' – een term die er blijkbaar bij hoort als je luthers bent. Soms denk ik wel eens dat het zoveel praten en discussiëren over deze identiteit al een onderdeel van die identiteit zelf is – maar dat terzijde. Maar zingen, wetend dat je in verbondenheid staat met een traditie, geeft verrijking aan het kerk-zijn en een verbondenheid met de kerk van alle tijden en plaatsen. Met deze verbondenheid met de traditie in mijn achterhoofd, zie ik uit naar de viering op Goede Vrijdag. Uiteraard zingen we in deze dienst coupletten van een bekend passiekoraal. Maar in afwisseling met de lezingen van het Evangelie uit Mattheüs zullen dan ook orgelbewerkingen klinken van klassieke passiekoralen uit het lutheranisme. Ook bewerkingen van liederen van Gerhardt, zoals 'O hoofd vol bloed en wonden', of 'O wereld, zie uw leven' komen dan voorbij. Jazeker, liederen met een klassiek en soms zelfs bevindelijk Godsbeeld. Maar tegelijk liederen die de eeuwen door geïnspireerd hebben tot zingen en componeren van prachtige muziek.

Op die manier wordt er iets zichtbaar van de pluriformiteit van het christelijk geloof en kan een lutherse gemeente terugvallen op haar lutherse identiteit. Op die manier componeerden, speelden en zongen vele

generaties, zoals het staat in het vijfde vers van het besproken lied 977: "En ik zing mee, nu alles zingt, het lied dat overal weerklinkt: de lofzang om het leven!"

Paul Gerhardt - 1607 - 1676

Michaëlsvieringen Grote Kerk

De profeet Jesaja spreekt zijn medegelovigen moed in en zegt dat er eindelijk (na de ballingschap) een nieuwe tijd zal aanbreken. Een nieuwe toekomst houdt ook een nieuwe houding in, een hernieuwde oriëntatie op God. Hij roept het volk op om stappen te zetten richting die nieuwe tijd. In Jesaja's profetieën doemt de gestalte op van de knecht des Heren, een gestalte die als voorbeeld voor allen die nieuwe weg gaat en de tegenwerking die hij ondervindt trotseert. Hij staat ergens voor! In de Veertigdagentijd zal in de vieringen aandacht geschonken worden aan Jesaja's woorden, die als het ware zijn ingetekend in de levensweg van Jezus, de weg tot nieuw leven.

Goede Vrijdag, 7 april, zingt de Michaëlsantorij de Via Crucis van Franz Liszt, een muzikale kruisweg met veertien staties. Deze viering begint om 22.00 uur.

Eerste Paasdag, 9 april, klinkt om 17.00 uur de cantate 'Erfreut euch, ihr Herzen', van Johann Sebastian Bach.

(Bron: Gaandeweg, voorjaarsnummer)